

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2016. – Т. 33-34. – С. 179-186

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2016. – Volume. 33-34. – pp. 179-186

УДК: 355.48 (47+57:480) „19”

© Андрій Стецюк¹,
© Юрій Тодосійчук²

Уроки радянсько-фінських війн для України

Стаття ставить собі за мету порівняти перебіг радянсько-фінських війн та сучасного російсько-українського конфлікту, встановити головні фактори і визначити перспективи його вирішення.

З огляду на історичну віддаленість, спочатку розкривається перебіг радянсько-фінських війн 1939-1940 і 1941-1944 рр. Надалі проводиться аналіз радянсько-фінського та теперішнього російсько-українського конфліктів, який приводить до висновків про спадковість характеру політики Російської Федерації та адаптацію нею радянського інструментарію і методів експансії до сучасних реалій. При цьому визначаються головні фактори міжнародно-політичного життя, які визначили успіх агресії Кремля проти Гельсінкі та впливають на перебіг російсько-українського конфлікту. Нарешті автори визначають головні внутрішні та міжнародні (стратегічні і тактичні) фактори прийняття рішення з питання про можливості реалізації фінського сценарію в Україні і перспективи вирішення російсько-українського конфлікту.

Ключові слова

Радянсько-фінська війна, російсько-український конфлікт, анексія Криму, зовнішня політика СРСР та Російської Федерації, агресія Кремля, гібридна війна, тимчасово окуповані території.

Lessons of soviet-finnish wars for Ukraine

The article aims to compare the course of Soviet-Finnish wars and modern Russian-Ukrainian conflict, set the main factors and determine perspectives of its resolving.

Taking into account the historical distance the course of Soviet-Finnish wars of 1939-1940 and 1941-1944 is firstly revealed. Henceforth analysis of Soviet-Finnish and Russian-Ukrainian conflict is conducted, which led to the conclusion about heredity of character of the Russian Federation policy and its adaptation of Soviet instruments and methods of expansion to modern reality. Herewith the main factors of international and political life are defined, which determined success of Kremlin aggression against Helsinki and affect the course of Russian-Ukrainian conflict. Finally, the authors single out main integral and international (strategic and tactical) factors of decision-making for realization of the Finnish scenario in Ukraine and perspectives of resolving Russian-Ukrainian conflict.

Keywords

Soviet-Finnish war, Russian-Ukrainian conflict, annexation of Crimea, the USSR and Russian Federation external policy, Kremlin aggression, hybrid war, temporally occupied territories.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сьогодні Україна має значну кількість невирішених зовнішньополітичних питань та проблем. Найбільш болючою з них є проблема «гібридної війни» з східним сусідом нашої держави, а саме претензії Російської Федерації (РФ) на території Півдня та підтримка сепаратистських рухів на Сході України. Оскільки російсько-український конфлікт триває, а за рядом критеріїв має усі передумови, чи уже перетворюється на заморожений, певні представники української політичної еліти пропонують, як варіант врегулювання конфлікту, відмовитися від окупованих територій, або відмовитися від анексованого

¹ Доцент кафедри міжнародних відносин факультету історії, політології та міжнародних відносин, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна, Email: a.stetsyuk@chnu.edu.ua

² Студент кафедри міжнародних відносин, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна, Email: uriy1998@gmail.com

Криму, чи ж з'ясування офіційного статусу півострова, задля повного врегулювання конфлікту на Донбасі та відновлення добрих взаємин з РФ.

Така перспектива за рядом ознак близька до тієї ситуації, в якій опинилася Фінляндія після знаменитої Зимньої війни 1939-1940 рр. та «Війни продовження» 1941-1944 рр. Тоді невелика скандинавська країна була вимушена поступитися частиною території задля збереження незалежності і встановлення миру. Чи прийнятний даний «фінський сценарій» для України?

Безумовно, сучасні реалії сильно відрізняються від подій 80-річної давності, однак основні дії країни-агресора, його мотиви багато в чому подібні до них. Також за рядом параметрів перебіг російсько-українського та радянсько-фінського конфліктів є схожим або навіть тотожним. Така ситуація зумовлює актуальність і своєчасність дослідження радянсько-фінських війн, а також можливостей застосування їх досвіду для України.

Аналіз останніх досліджень із проблематики. Радянсько-фінські війни достатньо ґрунтовно досліджені як українськими, та і закордонними науковцями. Загалом в світовій і українській науці «Зимня війна» 1939-1940 рр. розглядається як складова частина Другої світової війни. При цьому науковці, як зокрема український дослідник Гриневич В.А., підкреслюють, що з боку СРСР вона мала «агресивний, загарбницький характер, ставила на меті анексію території та насадження радянського режиму у Фінляндії»³. Натомість в радянській і сучасній російській історіографії дана війна виправдовувалася забезпеченням «безпеки СРСР». Так у монографії Широкограда О.Б. «Північні війни Росії», незважаючи багатий фактичний матеріал і використання автором значної кількості джерел, що раніше не використовувалися з ідеологічних причин, відверто наголошується (і схвалюється редакцією), що «в 1939 р. Росії довелося силою повертати те, що було відібране в неї (також силою) під час смут <...> 1917-1922 років»⁴.

Для аналізу радянсько-фінських відносин тієї доби були використані також мемуари безпосереднього учасника тих подій, в різні часи Регента Фінляндії, головнокомандувача збройних сил держави, та Президента республіки Карла Густава Маннергейма⁵. Вони є цінним джерелом для аналізу стратегії ведення війни країною з обмеженими ресурсами, подають докладну інформацію про заснування Фінляндії, про спроби СРСР окупувати нову державу, опис міжнародної ситуації та дипломатичних переговорів які велися К.Г. Маннергеймом.

Для аналізу планів реалізації «фінського сценарію» в Україні використано статтю Пінчука В. з промовистою назвою «Україна повинна піти на болісний компроміс для миру з Росією: Крим не повинен заважати укладенню угоди, яка закінчить війну...»⁶. Близьким до даних пропозицій, однак з надзвичайно розпливчати формулюваннями, є інтерв'ю Савченко Н. телеканалу «112 Україна» від 17 січня 2017 р., в якому вона прогнозувала визнання основними геополітичними акторами анексії Криму де-факто і заперечувала самостійність української влади⁷.

Мета та завдання статті. Стаття ставить собі за мету порівняти перебіг радянсько-фінських війн 1939-1940 і 1941-1944 рр та сучасного російсько-українського конфлікту, встановити головні фактори і визначити перспективи його вирішення.

Для досягнення даної мети передбачається: а) розкрити причини, перебіг та наслідки радянсько-фінських війн 1930-1940-х рр.; б) встановити спільні риси політики Кремля в радянсько-фінському та російсько-українському конфлікті, а також головні фактори міжнародно-політичного життя, які визначили успіх агресії Кремля проти Гельсінкі та впливають на перебіг російсько-українського конфлікту; в) визначити і охарактеризувати головні фактори прийняття рішення з питання про можливості реалізації фінського сценарію в Україні і перспективи вирішення російсько-українського конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Фінляндія після отримання незалежності прагнула вести мирну зовнішню політику, спрямовану на розбудову конструктивних відносин з сусідами. Особ-

³ Гриневич В. (2012), *Радянсько-фінляндська війна 1939-1940.* Енциклопедія історії України : у 10 т., Київ, 2012, Т. 9, с. 121.

⁴ Широкоград А. (2001), *Северные войны России*, ООО "Издательство АСТ"; Мн.: Харвест, Москва, с. 548.

⁵ Маннергейм К. (1999), *Мемуары*, Вагнус, Москва.

⁶ Pinchuk V. (2016), *"Ukraine must make painful compromises for piece with Russia"*, *The Wall Street Journal*, Dec. 29, 2016, URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-must-make-painful-compromises-for-peace-with-russia-1483053902>.

⁷ 112 Україна, *"Що сказала Савченко про Крим на «112 Україна»"*, URL: <https://ua.112.ua/mnenie/shcho-skazala-savchenko-pro-krym-na-112-ukraina-366537.html>.

ливе місце в цих відносинах посідали відносини зі Швецією, зокрема в питанні про Аландські острови. Незважаючи на заяви про нейтралітет Гельсінкі, СРСР втручався в внутрішню і зовнішню політику Фінляндії, аргументуючи це тим, що через її територію може бути здійснений напад на СРСР. Але уряд в Гельсінкі відмовлявся від пропозицій «допомоги» свого східного сусіда, зокрема від уведення радянських військ у випадку агресії Німеччини проти Фінляндії, а також від укріплення Аландських островів під радянським контролем⁸.

У 1939 р. каменем спотикання у радянсько-фінських відносинах стало питання про зміну державного кордону та оренду Радянською державою цілої низки островів в Фінській затоці й бази Ханко, для забезпечення безпеки Ленінграду. Його розгляд почався з пропозиції М. Литвинова від 5 березня 1939 р. 12 жовтня 1939 р. Юхо Паасікві, представник Фінляндії на переговорах, не погодився на пропозиції СРСР, які прямо суперечили інтересам його держави. Намагання Фінляндії обмежити претензії СРСР результату не принесли.

Коли радянське керівництво зрозуміло стійкість позиції Фінляндії, В. Молотов заявив, що «Тепер вже настане черга говорити солдатам»⁹. І 26 листопада 1939 р. СРСР звинуватив фінські війська в обстрілі населеного пункту Майніла. Знаючи про те, що фінська артилерія за наказом головнокомандувача була відведена на 25 км. від кордону, та маючи дані прикордонників (3 пости) які зафіксували вогонь з радянської території, фінське керівництво відхилило протест СРСР та запропонувало створити спільну комісію для розслідування інциденту. Попри це СРСР неодноразово порушував повітряний простір Фінляндії, а 30 листопада почав відкриті бойові дії.

Одночасно з початком агресії СРСР проти Фінляндії, 1 грудня 1939 р. в одному з прикордонних фінських сіл був сформований маріонетковий «Народний уряд демократичної республіки Фінляндії» (НУДРФ) на чолі якого став фінський комуніст, учасник путчу 1918 р. О.В. Куусінен¹⁰. Саме цей уряд «запросив» червону армію на територію Фінляндії. Запеклий опір фінських військ, міцність оборонної лінії Маннергейма, суворі погодні умови, спричинили затягування військових дій та значні людські і матеріальні втрати Червоної армії, мобілізацію міжнародної спільноти на користь Фінляндії (аж до надання їй озброєнь для опору агресії) та виключення СРСР з Ліги Націй як агресора. Попри це, після прориву фінської оборони радянськими військами, Гельсінкі були змушені піти на задоволення територіальних претензій СРСР. Згідно умов Московського мирного договору 13 березня 1940 р., Фінляндія втратила території, які вимагалися раніше але зберегла свою незалежність. Відмовився Кремль і від підтримки НУДРФ¹¹.

В подальшому СРСР і далі втручався в справи Фінляндії та здійснював різні провокації, зокрема: вимагав виключення 4 небажаних йому кандидатів в президенти Республіки з виборчого списку, перешкоджав створенню оборонного союзу Скандинавських держав, вимагав повернути майно та заводи, які до 1939 розміщувалися на окупованих територіях, збив фінський пасажирський літак «Калева» (в подальшому фінський уряд через страх перед гнівом СРСР побоювався висловлювати протести та офіційно заявив, що причина падіння «нез'ясована»), змусив уряд Фінляндії піти на демілітаризацію Аландських островів, вимагав передачі майна «Mond nickel company» у власність СРСР, або поділити його між СРСР і Фінляндією (на що остання змушена була піти). Більше того, в подальшому СРСР накопичував війська на кордоні з Фінляндією та почав будувати оборонні споруди¹². Такою ситуацією скористалася Німеччина, яка в 1941 р. інтенсифікувала стосунки з Фінляндією. Після нападу Німеччини на СРСР, 23 червня 1941 р. Москва звинуватила Гельсінкі у порушенні миру і 25 червня радянська авіація здійснила бомбардування території Фінляндії¹³.

Продовження військових дій у Фінляндії було названо «Війною продовження». В ній, за наполяганням К.Г. Маннергейма, Фінляндія діяла виключно в своїх інтересах. Зокрема відновила контроль і зайняла лише ті території, які були втрачені раніше, або ж були важливими для її

⁸ Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва, с. 230.

⁹ Там само, с. 255

¹⁰ Там само, с. 258

¹¹ Там само, с. 346.

¹² Там само, с. 347-354.

¹³ Широкоград А. (2001), *Северные войны России*, ООО "Издательство АСТ"; Мн.: Харвест, Москва, с. 703-705.

оборони. Фінський генштаб відмовляв Берліну атакувати Ленінград і здійснювати напади на Мурманську залізну дорогу, аргументуючи це нестачею військ та стратегічною недоцільністю¹⁴.

За умовами радянсько-фінського перемир'я 1944 р., на яке уряд Фінляндії пішов після переходу стратегічної ініціативи у війні до СРСР та чисельних бомбардувань Гельсінкі¹⁵, СРСР зберігав за собою території, анексовані за Московським договором 1940 р., а також примножував їх за рахунок району Петсамо з портом. Замість порту Ханко СРСР орендував військову базу Порккала-Уд на 50 років, до того ж Фінляндія мусіла сплатити 300 млн. доларів репарацій впродовж 6 років¹⁶. Мирний договір між СРСР та Фінляндією був підписаний 10 лютого 1947 р. в Парижі. Він, на додаток до вказаних умов, накладав обмеження на збройні сили Фінляндії¹⁷.

Аналіз радянсько-фінського та теперішнього російсько-українського конфліктів веде до висновку, що характер та інструментарій зовнішньої політики РФ на пострадянському просторі, зокрема методи експансії, суттєво не відрізняються від політики СРСР на теренах Російської імперії, а лише були адаптовані до сучасних реалій. Зокрема характерним для політики Кремля було і залишається:

1. нехтування міжнародних договорів і гарантій, які були надані раніше (щодо Фінляндії – Договір про взаємний ненапад між СРСР та Фінляндією 1928 р.; щодо України – Будапештський меморандум 1994 р.);

2. претензії у формі обґрунтування необхідності забезпечити безпеку для себе та іншої країни від зовнішньої загрози як привід для створення чи подальшого збереження військових баз за межами власної території (щодо Фінляндії – вимоги обміну територіями, оренди островів Фінської затоки та порту Ханко задля усунення загрози з боку Німеччини; щодо України – оренда Севастополя як способу недопущення розширення Організації Північноатлантичного договору (НАТО) на Схід);

3. використання економічних важелів впливу для досягнення політичних цілей та шантаж відмовою від постачання стратегічних товарів (щодо Фінляндії – продуктів харчування і палива¹⁸; щодо України – газу (у тому числі й як інструменту протидії європейської інтеграції));

4. використання пропаганди для загострення внутрішньополітичної ситуації в країні-жертві, та отримання приводів для військової присутності (щодо Фінляндії – діяльність Комуністичної партії Фінляндії; щодо України – заклики до захисту «російськомовного» населення, неоімперська геополітична доктрина «русского міра», фейки тощо)

5. терористичні акти, провокаційні обстріли власних або підконтрольних територій з подальшим звинуваченням у цьому реальної жертви агресії (щодо Фінляндії – casus belli 26 листопада 1939 р.; щодо України – знищення літака Малазійських авіалій (рейс МН-17), обстріли населених пунктів бойовиками ДНР та ЛНР);

6. використання збройних сил, агресія без визнання факту війни (щодо Фінляндії – відверта агресія з 30 листопада 1939 р.; щодо України – «гібридна війна»: анексія Криму, формування, озброєння і підтримка загонів «ополчення» і «добровольців», обстріли Збройних сил України (ЗСУ) з території РФ у серпні 2014 р.);

7. створення і (або) визнання легітимними маріонеткових «законних урядів» та запрошення ними військ агресора на територію країни-жертви (щодо Фінляндії – «уряду» О.В. Куусінена; щодо України – певною мірою сумнозвісна заява «легітимного президента» В.Януковича від 1 березня 2014 р. яку демонстрував постійний представник РФ в Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй (ООН) В. Чуркін¹⁹, «урядів» Криму, Донецької та Луганської «народних республік» (ДНР, ЛНР);

¹⁴ Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва, с. 390-394.

¹⁵ Ширококорд А. (2001), *Северные войны России*, ООО "Издательство АСТ"; Мн.: Харвест, Москва, с. 832-833.

¹⁶ Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва, с. 484.

¹⁷ Ширококорд А. (2001), *Северные войны России*, ООО "Издательство АСТ"; Мн.: Харвест, Москва, с. 839-840.

¹⁸ Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва, с. 360-361.

¹⁹ Aljazeera (2014), "Russia says Yanukovich asked for intervention, 4 march 2014, URL: <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/russia-says-yanukovich-asked-intervention-20143405335594.html> (Last accessed: 14.12.2016).

8. відмова від суто дипломатичного вирішення суперечностей, створення різних комісій тощо і подальше затягування, зривання чи блокування їх роботи задля продовження конфлікту і розширення, або встановлення військового контролю над усією територією що є предметом суперечностей (щодо Фінляндії – претензії і провокації після укладення договору 1940 р.; щодо України – недотримання і зрив Мінських домовленостей);

9. ігнорування принципів і норм міжнародного права (щодо Фінляндії – порушення статуту Ліги Націй, за що СРСР було виключено з даної організації; щодо України – порушення статуту ООН тощо), що зумовило уведення широкого спектру санкцій проти агресора і надання допомоги жертві агресії;

10. збільшення претензій у випадку спроб жертви агресії опиратися чи відносити суверенітет на втрачених територіях (щодо Фінляндії – скорочення її територій за умовами договорів 1940 р. (після відкидання радянських «пропозицій» жовтня 1939 р. і опору 1939-1940 рр.) і 1947 р. (після «Війни продовження»); щодо України – дестабілізація ситуації на Сході (після «революції гідності» і невизнання анексії Криму), невизнане використання збройних сил з серпня 2014 р., а надалі і їх уведення на територію України (після успіхів Антитерористичної операції ЗСУ).

Отже, в середині минулого століття Фінляндія зазнала неспровокованої агресії і зберегла свою незалежність ціною запеклого опору, людських жертв та втрати низки територій, а спроба повернути втрачене призвели до ще більших жертв і втрат. Після цього нормальні відносини між Фінляндією та СРСР вдалося налагодити лише в умовах блокового протистояння доби «Холодної війни», і в подальшому Фінляндія стала такою, якою ми бачимо її зараз. Майже за аналогічною схемою відбувається перебіг російсько-українського конфлікту. Однак з однією суттєвою відмінністю, а саме: запорукою успіху радянської агресії щодо Фінляндії був союз Москви і Берліна, який утворився напередодні Другої світової війни на платформі рішучого прагнення до ревізії Версальської системи. Саме цей союз агресивних держав, скріплений спільною агресією проти Польщі і в умовах «дивної війни» на Заході Європи, гарантував Кремлю неможливість утворення широкої суто антирадянської коаліції західних демократій і концентрації її зусиль на відновленні територіального status quo, зокрема лише на радянсько-фінському кордоні.

Саме ці спільні риси радянсько-фінського і російсько-українського конфліктів, однак у відмінних міжнародно-політичних умовах їх перетікання, ставлять питання: «Чи може Україна пройти через фінський сценарій, та поступитися окупованими територіями на користь агресора задля миру?» На нашу думку визначальний вплив на прийняття рішення з даного питання та перспективи вирішення конфлікту здійснюють наступні внутрішні та міжнародні (стратегічні і тактичні) фактори:

1. Відмова від тимчасово окупованих територій суперечить Конституції України, зокрема Статті 2 (Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою)²⁰ та Статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року, за якою тимчасово окупована територія України «є невід'ємною частиною території України»²¹;

2. На даному етапі відсутні перепони для формування широкої міжнародної коаліції, яка запобігла б поглибленню агресії Кремля, який до того ж не має союзників-ревізійців як у 1939 р. Більше того, засудження його дій і санкції країн Заходу, які були накладені на РФ після анексії Криму, засудження російської політики на Близькому Сході, переміщення збройних сил НАТО в Прибалтиці свідчать про тенденцію до її кристалізації, чи принаймні до вироблення країнами Заходу відповідної політики, що відповідає інтересам України в стратегічній перспективі;

3. В близькій перспективі РФ формально зацікавлена лише в закріпленні і міжнародному визнанні анексії Кримського півострова. Натомість підтримка Кремлем ДНР-ЛНР спрямована

²⁰ Верховна Рада України (1996), *Конституція України*, Верховна Рада України, Київ, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.12.2016).

²¹ Верховна Рада України (2014), *Закон України Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України [від 15 квітня 2014 року]*, Верховна Рада України, Київ, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (дата звернення: 14.12.2016).

на створення на території України замороженого конфлікту за придністровським сценарієм, оскільки через підконтрольні мілітаризовані квазідержави керівництво РФ отримає можливість впливати на внутрішню та зовнішню політику України. Постійне порушення Мінських домовленостей і постачання Кремлем зброї в ДНР-ЛНР коштує на порядок менше, ніж заходи України з недопущення їх розширення і відсіч російській агресії. Тобто в будь-якому випадку Кремль досягає принаймні декількох цілей: переведення коштів з сектору реформ в сектор оборони і подальше фінансове виснаження України зумовлюватиме економічний застій, замороження існуючого рівня життя населення, політичну нестабільність, уповільнення чи унеможливлення її європейської і/або євроатлантичної інтеграції. Це означатиме практичну реалізацію зовнішньополітичної стратегії Кремля на пострадянському просторі, а також буде наочним свідченням внутрішньої пропагандистської кампанії, в якій «провал» українських реформ доводить «правильність» політики кремлівського режиму;

4. У випадку визнання Україною незалежності ДНР-ЛНР, зберігається висока імовірність того, що РФ не прийме їх до свого складу. В результаті Україна отримає біля своїх кордонів дві «республіки», які матимуть претензії на всю територію Донецької та Луганської областей. Більше того вони вимагатимуть грошових компенсацій від Києва і демонструватимуть вкрай вороже ставлення до України²²;

5. Мінські домовленості, зокрема режим припинення вогню, неодноразово порушувались «сепаратистами». Тому у випадку збереження існування ДНР-ЛНР (як визнаних чи невизнаних держав), відсутні гарантії того, що ці «республіки», а по суті війська РФ які будуть видаватися за їхні власні, не вестимуть військових дій проти України. Фінляндію в 1941 р. врятував від втрати незалежності лише напад Німеччини на СРСР. А після Другої світової війни Радянський Союз не міг продовжити поглинення Фінляндії через появу так званого «ядерного фактору». Як і Гельсінкі після 13 березня 1940 р., зараз Київ має чимало прикладів, коли підписані Москвою домовленості порушувалися;

6. У випадку повного виконання комплексу Мінських домовленостей в їх теперішній редакції, Україна буде змушена: відновити економіку спустошених регіонів, амністувати сепаратистів, провести місцеві вибори та здійснювати соціальне забезпечення населення цих територій²³. В подальшому це не гарантує того, що теперішні сепаратисти не потраплять в парламент і не перетворяться на проросійську «п'яту колону», або ж не будуть використані РФ у нових агресіях проти України, аж до її розчленування або повної анексії;

7. У випадку виконання пропозицій В.Пінчука, тобто «тимчасово забути про Крим» та погодитися на зняття санкцій з РФ задля відновлення «нормальних» взаємовідносин²⁴, чи інших подібних проектів які передбачають зокрема бездіяльність Києва у справі відновлення свого суверенітету над тимчасово окупованими територіями і їх подальшу інтеграцію у РФ²⁵, Україна назавжди втратить Крим, як Фінляндія втратила Карельський перешийок і Петсамо. Як показує історичний досвід, лише дуже висока ціна може змусити РФ відмовитися від продовження агресії. Цю відмову може забезпечити лише комплекс дій України та світової спільноти: відновлення та посилення боєздатності ЗСУ, засудження російської агресії в Україні та Сирії, економічні санкції накладені на РФ, та подальше падіння чи збереження низьких цін на енергоносії на світових ринках. Разом з тим вони не гарантують неповторення агресії надалі. Показово що колишній генерал царської армії, К.Г. Маннергейм наголошував, що зовнішньополітична ситуація та внутрішні недоліки не заважали Росії здійснювати експансіоністську політику²⁶.

²² Тодосійчук. Ю. (2016), *"Риторика сепаратистських рухів на пострадянському просторі: теорія та практика"*, Актуальні проблеми зовнішньої політики України: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Чернівці, 25 листопада 2016 р., с. 107-110.

²³ Organization for Security and Co-operation in Europe (2015), *Комплекс мер по выполнению Минских соглашений, согласованный Трёхсторонней контактной группой на саммите в Минске 12 февраля 2015*, OSCE, URL: <http://www.osce.org/tu/cio/140221> (дата звернення: 14.12.2016).

²⁴ Pinchuk V. (2016), *"Ukraine must make painful compromises for piece with Russia"*, *The Wall Street Journal*, Dec. 29, 2016, URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-must-make-painful-compromises-for-peace-with-russia-1483053902>.

²⁵ 112 Україна, *"Що сказала Савченко про Крим на «112 Україна»"*, URL: <https://ua.112.ua/mnenie/shcho-skazala-savchenko-pro-krum-na-112-ukraina-366537.html>.

²⁶ Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва, с. 213-214.

Висновки. Отже, незважаючи на економічні труднощі та кремлівську пропаганду Україна, як і раніше Фінляндія, не може дозволити собі припинити опір та відмовитися від окупованих територій, оскільки це не принесе їй гарантій безпеки та подальшої територіальної цілісності. Більше того такий підхід не лише суперечить Законам та Конституції України, не лише не врахує сучасні міжнародні реалії, а й продемонструє слабкість, не умиротворить, а заохотить агресора та забезпечить сприятливий ґрунт для нових вимог та провокацій Кремля. Єдиний вихід, на нашу думку, – збереження status quo до того моменту, доки не відбудеться:

1. прихід до влади в Україні послідовної, однозначно української політичної еліти;
2. зміцнення обороноздатності ЗСУ;
3. консолідація сил міжнародної спільноти і вироблення системи заходів щодо запобігання і протидії деструктивним впливам і військовій агресії Кремля;
4. зростання комплексу економічних, соціальних та політичних проблем всередині РФ, що змусять її керівництво відмовитися від політики експансії та дотримуватися норм міжнародного права.

Лише тоді Україна отримає можливість повернути контроль на тимчасово окуповані території, позбавлені російської підтримки бойовики повернуться до РФ а сепаратисти ж здадуться чи емігрують. В подальшому Україні, як і Фінляндії, необхідно буде пам'ятати ким є наш сусід, і дбати про військову силу та інформаційну безпеку. Лише так можливо зберегти територіальну цілісність та безпеку нашої держави в майбутньому.

Список джерел

1. Верховна Рада України (1996), *Конституція України*, Верховна Рада України, Київ, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.12.2016).
2. Верховна Рада України (2014), *Закон України Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України [від 15 квітня 2014 року]*, Верховна Рада України, Київ, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (дата звернення: 14.12.2016).
3. Гриневич В. (2012), *"Радянсько-фінляндська війна 1939-1940. Енциклопедія історії України : у 10 т., Київ, 2012, Т. 9, с. 121.*
4. Маннергейм К. (1999), *Мемуари*, Вагриус, Москва.
5. Тодосійчук Ю. (2016), *"Риторика сепаратистських рухів на пострадянському просторі: теорія та практика", Актуальні проблеми зовнішньої політики України: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Чернівці, 25 листопада 2016 р., с. 107-110.*
6. Широкоград А. (2001), *Северные войны России*, ООО "Издательство АСТ"; Мн.: Харвест, Москва.
7. 112 Україна, *"Що сказала Савченко про Крим на «112 Україна»"*, URL: <https://ua.112.ua/mnenie/shcho-skazala-savchenko-pro-krym-na-112-ukraina-366537.html>.
8. Aljazeera (2014), *"Russia says Yanukovich asked for intervertion"*, 4 march 2014, URL: <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/russia-says-yanukovych-asked-intervention-20143405335594.html> (Last accessed: 14.12.2016).
9. Organization for Security and Co-operation in Europe (2015), *Комплекс мер по выполнению Минских соглашений, согласованный Трёхсторонней контактной группой на саммите в Минске 12 февраля 2015*, OSCE, URL: <http://www.osce.org/ru/cio/140221> (дата звернення: 14.12.2016).
10. Pinchuk V. (2016), *"Ukraine must make painful compromises for piece with Rusia"*, *The Wall Street Journal*, Dec. 29, 2016, URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-must-make-painful-compromises-for-peace-with-russia-1483053902>.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2014), *Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyi rezhyt na tymchasovo okupovaniy terytorii Ukrainy [vid 15 kvitnia 2014 roku]*, Verkhovna Rada Ukrainy, Kyiv, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (data zvernennia: 14.12.2016).

2. Verkhovna Rada Ukrainy (1996), *Konstytutsiia Ukrainy*, Verkhovna Rada Ukrainy, Kyiv, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 14.12.2016).
3. Hrynevych V. (2012), "Radiansko-finliandska viina 1939-1940", *Entsyklopediia istorii ukrainy: u 10 t.*, Kyiv, T. 9, p. 121.
4. Mannergeym K. (1999), *Memuary*, Vagrius, Moskva.
5. Todosiichuk Yu. (2016), "Rytoryka separatystskykh rukhiv na postradianskomu prostori: teoriia ta praktyka", *Aktualni problemy zovnishnoi polityky Ukrainy. Materialy 10 Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv ta molodykh vchenykh. Chernivtsi, 25 lystopada 2016 r.*, pp. 107-110.
6. Shirokorad A. (2001), *Severnye voyny Rossii*, OOO "Izdatelstvo ACT"; Mn.: Kharvest, Moskva.
7. 112 Ukraina, "Shcho skazala Savchenko pro Krym na «112 Ukraina»", 20 sichnia 2017, URL: <https://ua.112.ua/mnenie/shcho-skazala-savchenko-pro-krym-na-112-ukraina-366537.html>.
8. Aljazeera (2014), "Russia says Yanukovich asked for intervertion", 4 march 2014, URL: <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/russia-says-yanukovych-asked-intervention-20143405335594.html> (Last accessed: 14.12.2016).
9. Organization for Security and Co-operation in Europe (2015), *Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements agreed by the Trilateral Contact Group at the Summit in Minsk on 12 February 2015*, OSCE, URL: <http://www.osce.org/ru/cio/140221> (data zvernennia: 14.12.2016).
10. Pinchuk V. (2016), "Ukraine must make painful compromises for piece with Rusia", *The Wall Street Journal*, Dec. 29, 2016, URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-must-make-painful-compromises-for-peace-with-russia-1483053902>.